

SZABÓ ELŐD

SIVÁRLELKŰ EMBEREK
VAGY ISTEN ORSZÁGA

„Még beszélt a sokasághoz, amikor, íme, anyja és testvérei megálltak odakint, mert beszélni akartak vele. Valaki szólt neki: »íme, anyád és testvéreid odakint állnak és beszélni akarnak veled.« Ő azonban így felelt annak, aki szólt neki: »Ki az én anyám, és kik az én testvéreim?« Erre kinyújtotta kezét tanítványai felé, és így szólt: »íme, az én anyám és az én testvéreim! Mert aki cselekszi az én mennyei Atyám akarátát, az az én fivérem, nővérem és az én anyám.«” (Mt 12,46–50)

Amikor egy gyülekezet előtt elmondandó beszédet kell hogy írjon az ember, akkor jó néhány szempontot szem előtt kell tartson, hogy munkája eredményes legyen. Az egyik ilyen szempont, amely a legfontosabbak közé tartozik: a kiválasztott téma aktuális, időszerű legyen – hogy ne legyen időben és térben nagyon távol a hallgatótól, mert az emberek nem azért járnak templomba, hogy száraz történelmi előadásokat hallgassanak, hanem azért, hogy valami üzenetet ezekből a régi történetekből maguknak leszűrjenek, és magukkal vigyenek. A mai beszédemnek talán sok hiányosságát felfedezhetitek majd, de egy biztos: időszerűségét, aktualitását nem vonhatja senki kétségbe. Egy olyan témáról szeretnék ugyanis beszélni, ami első látásra talán a politikai élet, a jog tárgykörébe tartozik, de amely – ha mélyebben megvizsgáljuk – befolyásolja mindennapi életünket, életünk minőségét, s amely kérdésben mi is hivatottak vagyunk válaszolni.

Nézzünk csak szét a minket körülvevő világban, szűkebb vagy tágabb környezetünkben, s bátran állapíthatjuk meg, hogy az emberek egyre inkább eltávolodnak egymástól, elszigetelődnek saját környezetükbe, a családi otthonokba, a szűk családi körbe. De itt, Európa, a nyugati világ keleti határán még aránylag kedvező a helyzet; ha nyugatabbra tekintünk, ott már a családi kötelékek is felbomlóban vannak, s az emberek talán még jobban el vannak idegenedve, el vannak vadulva egymástól. S ha mindezt végignézzük, végiggondoljuk, akkor megállapíthatjuk, hogy merre tart ez a fejlődés: az ember egyedül maradása felé: egy olyan világ felé, ahol a családi hajlék helyébe egy szabványméretű skatulya lép; ahol a családi élet ismeretlen fogalomná válik; ahol egyre több időt kell munkával tölteni, s egyre kevesebb idő jut az egymásra figyelésre, az emberközi kapcsolatokra; ahol az ember egyedül kell szembenézzen minden gondjával és bajával, mert az embertárs már nagyon, elérhetetlenül messze van. És ami talán a

legsúlyosabb, az az, hogy ezen világ felé haladás közben, s e világ eljövetelekor az emberek már nem is fogják érezni a hiányt, hanem észrevétlenül megszokják és egyedül lehetséges életmódként fogadják el. Ez, testvéreim, nem Isten országa lesz; ez, testvéreim, a sivárlelkű ember országa lesz!

Vajon milyen lenne Isten országa, az a világ, amely felé Jézus tanítása szerint haladnunk kellene? Ennek a kérdésnek a megválaszolására vegyük igénybe a felolvasott bibliai történet üzenetét. Ez a történet mindig bonyolult és kényelmetlen volt a keresztyéneknek, mindig félelemmel közelítették meg azt, pedig olyan egyszerű és tiszta lehet az üzenet, ha nem negatív, hanem pozitív szempontból tekintünk rá. Jézushoz megérkeznek rokonai: édesanyja és testvérei keresik őt, és beszélni akarnak vele. De Jézus válasza meglepő: meglepő volt az akkor jelenlevőknek, és bizonyára megütközést okoz a mai olvasóban is: a szeretet prófétája, a szelídség hirdetője visszautasítja szeretteit, családjá legközelebbi tagjait: „Ki az én anyám, és kik az én testvéreim? ... Íme, az én anyám és az én testvéreim! Mert aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát, az az én fivérem, nővérem és az én anyám.” Első látásra talán ijesztőnek tűnik, mert mint a karácsonyi történetben is a pásztorok, mi is hajlamosak vagyunk a gyanakvásra, a félelemre. De nézzük pozitívan az üzenetet: mennyire másképpen hangzik a történet, ha nem úgy fogalmazunk, hogy Jézus megtagadta édesanyját és testvéreit, hanem, ha azt mondjuk, hogy Jézus családtagnak, testvérnek, édesanyjának fogadta mindazokat, akik az ő mennyei Atyjának akaratát cselekszik. Mennyivel jobban, biztatóbban hangzik a befogadás, mint a megtagadás! És így már érthetővé válik, és ránk nézve is értelmezhető az üzenet: nem a családtagjainkat, szeretteinket, édesanyánkat és testvérünket kell megtagadjuk, hanem minden mellettünk élő embert kell családtagként néznünk és családtagként viszonyulnunk hozzájuk.

A két ország, a sivárlelkű ember és a Jézus által hirdetett Isten országa között ilyen hatalmas hát a különbség: Isten országában egyre több ember kerül be a családnak nevezett közösségbe, egyre tágul a közösség; míg a mi világunkban, a sivárlelkű ember világában egyre távolodik ember az embertől, lélek a lélektől, távolodik a segítő kéz a segítségre szorulótól, és még a család is egyre szűkül, s végül pedig elértektelenedik, s az ember magára marad. Vajon melyik világban lenne jó élni? Vajon melyik világban szeretnénk mi élni?

Mondhatnátok azt e kérdésre felelet helyett, hogy ez nem rajtunk, kismembereken múlik; hogy egy maréknyi ember nem tud a világtörténelmi folyamatokkal szemben kiállni, és azok elé akadályokat gördíteni. De ez kényelmes álláspont! Mert igaz az, hogy az egész világra nincsen befolyásunk, de befolyásunk van arra a környezetre, amelyben élünk. És az sem igaz, hogy a közösségi élet, a nagy közösségekben folytatott életforma nem életképes, hiszen számtalan példa mutatja azt, hogy igenis, alkalmazható: a szászok például, akik két évtizede még itt éltek közöttünk, olyan utcaközösségekben éltek, amelyek nagy családokként működtek, s e családon belül munka, javak, örömök és bánatok egyenlőképpen megosz-

lottak: s könnyebb a terhet elviselni, a munkát elvégezni közös erővel, s az öröm és a siker érzései is nagyobbak, ha meg tudjuk osztani a mellettünk élőkkel.

Országunkban az iskolai nevelés törvénybefoglalt célja az, hogy az egyén képességeinek fejlesztése által önálló személyiségeket neveljen, magyarul: olyan embereket, akik képesek a saját lábukon megállni, képesek egyénileg megoldani minden problémájukat. Ez egy nemes cél, de mégis hiányzik a célkitűzések közül valami: az, hogy az ember társas lény, s a közösségek megkönnyítik az életet, és minőségileg javítják annak színvonalát. S ha a törvények nem is mondják ki, azért mi taníthatjuk arra gyermekeinket, hogy próbáljanak minél nagyobb és minél jobban működő közösségekben élni, azokkal az emberekkel, akik körülöttük élnek, akik ugyanazokkal a gondokkal küszködnek, és akikkel egymásnak kölcsönösen tudnak segíteni e gondok megoldásában. S nemcsak szóban taníthatjuk őket, hanem elsősorban példamutatással, ha mi magunk is igyekszünk a család fogalmát a lehető legtöbb emberre kiterjeszteni.

Nemcsak a több száz vagy több ezer kilométerre élő rokonokkal kell tartani a szívélyes kapcsolatot: az is fontos, de a segítség azoktól jöhet, akik közel vannak, akikkel egy házban, egy utcában, egy faluban, egy városban élünk, s velük is legalább olyan fontos ezt a jó, testvéri kapcsolatot fenntartani. Nemcsak azért, mert hasznunk származik belőle, hanem azért is, mert erre tanít bennünket Jézus, erre ösztönöz bennünket a keresztény vallás egyik sarokpontja, a felebaráti szeretet.

Az államok, amelyekben élünk soha nem lesznek keresztények, de mi lehetünk azok; az államok, amelyekben élünk, soha nem fogják célként kitűzni az emberi közösségek megerősítését, mert e közösségeket nehezebben lehetne irányítani és becsapni, de mi tehetünk közösségeink erejéért. Az államok, amelyekben élünk, soha nem fognak minket arra buzdítani, hogy szeressük és segítsük egymást, mert nem ez az érdekük, céljuk, feladatuk, de mi igenis tehetünk azért, hogy környezetünkben a szeretet és a segítség ne csak jelszó, de valóság is legyen. És az államok, amelyek a Földön vannak, soha nem változnak majd sivárlelkű emberi országokból Isten országává, de ott, ahol élünk és dolgozunk, mi igenis meg tudjuk ennek az országnak egy darabkáját valósítani mindennapi életünkben.

Nyújtsuk hát ki kezünket egymás felé, a mellettünk élő emberek felé, és Jézushoz hasonlóan szóljunk így hozzájuk: „Íme, az én anyám és az én testvéreim!” Ámen.

Könyvszemle

Isten és ember szolgálatában. Erdő János emlékezete, szerk. Szabó Árpád, Erdélyi Unitárius Egyház, Kolozsvár 2007, 332.

A legendásan szerény és alázatos Erdő János ma lenne 94 éves. Elképzelem, ahogyan születésnapján sok ezredszer feljön az unitárius kollégium lépcsőin, kinyitja a könyvtár ajtaját, és csendesen munkához lát. A szombat délelőtt zsongító csendjében az írógép ütemes kattogása betölti a bentlakás folyosóit, és könnyű álmot ígér a reggeli préces után édesdeden alvó teológiai hallgatóknak.

Az egyetemi tanár, a főjegyző majd a püspök szakmai igényességéről, kínos pontosságáról és emberi melegségéről nem csak Kolozsvárott, de Szegeden és Budapesten, Bostonban és Londonban is legendák születtek. Az Isten és ember szolgálatában eltöltött több mint fél évszázadot a mi feladatunk értelmezni és megérteni. E közös munka első lépéseként Erdő János szolgatársai és tanítványai nyújtják át az élő emlékezet kötetbe rendezett tanulmányait. A tudós professzor és olykor-olykor konok egyházvezető nagysága előtt eltörpül az emlékkötet, de úgy gondoljuk, hogy Erdő János tudományos eszményeihez valamelyest kapcsolódó tanulmányok méltán számíthatnak a pályatársak és a tanítványok figyelmére.

Egy majdani unitárius eszmetörténész számára valószínűleg sokatmondó lesz, hogy erdélyi, magyarországi és amerikai tudósok gondolatgazdag és tematikailag is sokszínű tanulmányai olvashatók itt együtt, ez már önmagában is minősíti Erdő János szerteágazó tudományos munkásságát. A szorosabban vett egyháztörténeti tanulmányok mellett irodalom-, pedagógia- és vallástörténeti, biblia- és rendszeres teológiai, vallásnéprajzi/névtani tanulmányok kerültek közlésre.

A kötetnyitó, *Erdő János egyházunk és népünk szolgálatában* c. tanulmány szerzője Molnár B. Lehel az egykori tanítvány csodálatával írt a 20. század unitárius történetének egyik legkiemelkedőbb egyéniségéről. A kor- és pályatársak, a Protestáns Teológiai Intézetben évtizedekig együtt dolgozó tanártestvérek, Kozma Zsolt és Gálfy Zoltán tanulmányai a mindenkori egyház- és vallástörténészek számára jelölik ki a követendő utat. Nem tehetem meg, hogy ne idézzem Kozma Zsolt *Az Ószövetség történelemszemlélete* c. tanulmányának egyik, Erdő János életrajzával is egybecsengő megállapítását: „*Ha egy ázsi múltunkban nem látjuk meg Isten vezérlő akarátát, ha az események tényeiben, elődeink cselekedeteiben nem fedezzük fel az ő állandó jelenlétét, egyházainkat formáló és megtartó*